

het nieuw-opkomend Dualisme, dat steeds meer het Christelijk element door het dwepende heidensche streven verdrong.

Het Dualisme dat hierbij op den voorgrond stond, ging uit van de onderstelling, dat zoowel het heilige als het demonische beginsel, in hun strijd om de overmacht, elk hun eigen terrein konden bezetten, van waar ze hun strijd om den eindtriomf voeren konden. Het heilige stond lijnrecht tegenover het onheilige. Het heilige nu is de schepper van de onzichtbare geestenwereld. Het boze of onheilige daarentegen legt beslag op de materie, op al wat zichtbaar en zinlijk is. In de materie toch ligt de grond niet slechts van alle stoffelijk, maar ook van alle zedelijk kwaad, en in God, die heilig is, kan van dat stoffelijk Booze de oorzaak niet liggen. Al het aardsch-waarnembaar, en zoo ook 's menschen lichaam, danken hun ontstaan en bestaan aan den bozen, demonischen God. Aan dezen bozen God dankt de zichtbare, waarnembare wereld haar aanzijn. De heilige God laat zich met dit alles zelfs niet in. Eeniglijk en uitsluitend in de menselijke ziel openbaart zich de werkzaamheid van den goeden God. Deze twee, de boze en de goede God, staan derhalve in alles lijnrecht tegenover elkander. Zelfs in de Heilige Schrift komt die tegenstelling scherp en beslist uit. In het Nieuwe Testament toch kwam een openbaring van den goeden God tot ons, en daarentegen in het Oude Testament spreekt de boze God tot ons, en zulke eeniglijk met uitzondering van de Profetie en Psalmodie, die ook reeds in de vroegere eeuwen het woord van den goeden God tot Israël brachten. Vraagt men nu hoe het toeging, dat de ziel des menschen, die den goeden God tot Schepper heeft, door de beoedeling van den demonischen God besmet werd, dan antwoordt de Katharist u, dat in den aanvang aller dingen de boze geest wist in te dringen in de hemelsche schepping en daar de menselijke ziel vergiftigde. De boze God slaagde er toen in, om de aldus vergiftigde menschenziel naar beneden te trekken en in het boze element te ontwikkelen. Hierin kon intusschen de menselijke ziel niet besloten blijven, en toen het voor de ziel ondoenlijk bleek zichzelf uit de demonische verbinding te verlossen, heeft de goede God zijn Zoon Christus naar deze wereld gezonden. Die Jezus was een geestelijk schepsel, maar het hoogst staande schepsel dat de goede God in het leven riep. Deze Jezus nu nam niet een aardsch lichaam aan, hij mocht toch niet de ontredder en onheilige schepping geen gemeenschap hebben. Het verscheen in zijn verheerlijkt lichaam, gelijk de goede geesten dit beslitten. Al wat men op aarde aan hem waarnaam, was louter schijn. Johannes de Dooper gold dan voor een bozen geest, die beproefd had Jezus te besmetten. Maria daarentegen gold voor een hemelschen geest, die aan geen zonde deel had en zoo aan den reinen, hemelschen verlosser een aardsche verschijning kon geven.

Daar nu ook het machtige werk van den Christus niet door het zichtbare ging, maar door het geestelijk onzichtbare, bleek het onmisbaar, om een geheimzinnig middel aan te geven, waardoor de zielen, die naar redding uitgingen, zich van het uitwendige konden losmaken, om alsnu in de geestelijke en heilige sfeer over te gaan, en hiertoe nu diende het geestelijk optreden van de Katharen. Uiteraard had die werking van de Katharen in vroegere eeuwen niet kunnen plaatsgrijpen. Met het oog hierop nu leerde men, dat de vroeger gestorven geesten in vroeger eeuwen allerlei andere bestaansvormen, zelfs van dieren, hadden aangenomen, en nu ten slotte toch in de levenssfeer der Katharen konden overgaan. Die overgang nu kon en mocht niet uitblijven. Alle lust, zin of smaak toch in het zichtbare en tastbare was besmettend en onheilig. Alle aanraking met de tastbare wereld besmet en scheidt vanden levenden God af. Alle neiging tot de zichtbare wereld is daarom doodzonde, en bezwijkt onder het oordeel der eeuwige verdorvenis, voorzover het aan de Kathaarsche voorgangers niet gelukt, de besmette zielen volstrekt daarvan af te scheiden.

Nameloos streng en straf werd ditschedend oordeel door de voorgangers der Katharen in het werkelijke leven toegepast. Doodzonde was alle gehechtheid der ziel aan het zichtbare en waarnembare in deze wereld. Verboden was alle bezit van aardsche goed, alle omgang en verkeer met onherboren personen. Verboden was evenzoo alle krijgslust. Geen dier mocht men doodden, met uitzondering alleen van de kruipende gedierten. Geen dier mocht men tot spijze nemen, uitgezonderd alleen de visschen. Van bijslaap mocht ook onder gehuwden geen sprake zijn. Ook aan een doop door onderdompeling of besprenging mocht niet gedacht worden. Ook het water toch was stoffelijk en behoorde alzoo tot het rijk van den bozen God. Het onheilig karakter van al wat tastbaar was, moest steeds beleden en nauwkeurig gemeden worden.

De voorgangers of leeraren der Katharen leefden, zoo mogelijk, onder nog scherper tucht. Ze gerden elkander als opvolgers van de Apostelen, en als organen van den Paraclet, d.i. van den Heiligen Geest, en leefden geheel van de wereld afgesloten. Bezit hadden ze niet. Geen huwelijk mochten ze aangaan. Ze aten uitsluitend meelspijzen, en kenden tal van tijden van streng vasten. Hun vaste gewoonte was, steeds als paar in het publiek te verschijnen. De maat en zijn gezet. Ze trokken zich als personen op

geheimzinnige wijze uit het publieke leven terug. Hun woonhuis droeg een geheimzinnig teeken, waaraan zij zeiven alleen het herkennen konden. Er waren onder hen even goed vrouwen als mannen, doch deze vrouwen trokken zich geheel uit het publieke leven terug. Gevolg van deze strenge levensopvatting was uiteraard, dat het aantal der volkomen leden zeer gering bleef. In 1240 hield men een telling, en alstoen bleek, dat er in heel Europa niet meer dan 4000 voltooide heiligen aanwezig bleken. Hun groote massa daarentegen volgde veel minder gestrengen levensregel. Deze droegen veelal den naam niet van *perfecti*, maar van *credentes*, d.z. geloovigen. Voor dezen was het bezit van goederen, het sluiten van huwelijks, het eten van allerlei spijze geoorloofd, mits men dit alles tot in bijzonderheden aan zijn geestelijke leiders mededeelde, en vóór het sterven er vergiffenis voor vroeg en kreeg.

Nauw verwant met deze beweging der Katharen onder de Slavische volken, was de later uitgebroken ketterij der Albigenzen in Frankrijk, en vandaar uit ten deele in Italië en Spanje. Albi is een stedeke in het Zuiden van Frankrijk, en in dit stedeke nam, voor wat Frankrijk aangaat, de ketterij van het Perzische Dualisme voor het eerst een vastere vorm aan. Geheel ten onrechte heeft men deze Heidensche ketterij later met het Purisme der Waldenzen in verband pogen te brengen. De Waldenzen waren Italianen, die zich met de oorspronkelijke vormen van het Christendom, in zijn eerste opkomst, in geestelijk verband poegden te zetten, die alle eeuwen door tot nu toe in dit zich vastklemmen aan de aloude Christelijke vormen volhard hebben, en die nog steeds in het Noorden van Italië volhard in het pogen, om het oorspronkelijk Christendom der Apostelen te doen voortleven. Nu is het uiteraard niet onmogelijk, dat zekere groep afgedoolden, die aanvankelijk met de Albigenzen gemeene zaak maakten, later, onder de harde vervolging die van 't Vaticaan uitging, zich geheel van de Albigenzen hebben afgescheiden, met het Dualisme braken, en in wat ze van de Waldenzen vernamen, ten deele althans bevrediging van hun anti-Roomsch gevoelen vindend, zekere toeneiging tot de Waldenzen toonden, maar toch moge dit nimmer tot de conclusie leiden, dat de ketterij der Albigenzen, ware het ook slechts voor een deel, aan wat de Waldenzen van meet af beoogden verwant zou zijn geweest. De Waldenzen neigden terug naar den zuiverder vorm, dien het Christendom in en na de Apostolische periode had aangenomen, terwijl de Albigenzen hiertoe niets gemeen hadden, het Christendom verzaakten, en in de Aziatische doling van het Dualisme oversloegen. De latere poging van zekere groep der Albigenzen, om zich homogene te verklaren met de Waldenzen, was niet anders dan een redmiddel dat zij aangreep, om, toen de Papale macht er in slaagde, het Europeesche Katharisme neer te slaan, een uitweg te vinden, die hen schotvrij maakte, en toch veroorloofde een zuiverder, meer Evangelisch standpunt in te nemen.

De Albigenzen traden later op dan de Katharen, maar toch was het hun reeds in de 11e eeuw gelukt zekere staatsrechtelijke positie met een belijden van eigen maaksel in te nemen. Historisch voelden ze zich het meest aangetrokken door de Manicheers en gaven ze zich allengs geheel aan de leidende gedachte van Mani over. Wat vormen en usantien betreft, dienden ze zich bij voorkeur als Christenen aan, maar inderdaad en in waarheid waren en bleven ze Heidenen. Wat we van Augustinus vernamen, en er bijna toe geleid had, om dezen machtigen Kerkvader tot aansluiting aan de Manicheers te bewegen, toont genoegzaam op hoe verrassende en verleidende wijze Mani er in geslaagd was, om het Perzisch Dualisme in een Christelijk kleed te hullen, en in dezen verleidelijken vorm voor gehele groepen van Christelijke herkomst in het Zuiden van Frankrijk en in de streken die hieraan grensden, er in geslaagd was, den afval van het Christendom te bevorderen, en het Perzisch Dualisme tot geestelijke hoofdmacht te stempelen. Te meer gelukte dit, omdat er in de gevoelens en in de gedragingen van deze Manicheers een schier onverklaarde hoge, zedelijke ernst sprak. De indruk dien deze Albigenzen op hun omgeving maakten, was dan ook overweldigend. Men placht hun, in verband hiertoe, dan ook hoge eere te gunnen. De naam *'s bons hommes'* dien ze al spoedig droegen, schonk hun allerwege ingang. Aan den ernst van hun pogen viel niet te twijfelen, alleen hun sterk teruggetrokken wijze van leven wekte soms verdenking. *'Hommes obscurs'* was daarom een tweede bijnaam dien men hun schonk, en die vrijwel hun positie in het gemeene leven aanwees. Reeds in 1119 ging het Concilie van Toulouse dan ook tot hun onvoorwaardelijke veroordeeling over. Zonder aarzeling toch kwamen ze ook op de Concilies die over hen oordeelen moesten, voor hun Perzisch Dualisme uit, en in verband hiertoe dienden ze zich keer op keer als zeer gevaarlijke ketteren aan. Niet alleen toch, dat ze zich ook bij hun verhoor op deze Concilies zonder aarzeling als Dualisten aandienenden, maar al spoedig gevoelden ze zich gedrongen, om de leer der Drieëenheid los te laten, en, voor de hoogste klassen van hun aanhang, niet alleen het huwelijk, maar ook het Heilig Avondmaal prijs te geven, en wat niet minder ernstig gaf, den Christus van Golgotha tot een schijngestalte te verlagen, in wiens schijnlijke geestelijke realiteit de verborgen zegen van zijn verschijning lag. Hoe hoog ook de Christus in zijn

zichtbare verschijning stond, toch stond 't bij hen vast, dat het geestelijk heil in het Doketisme moest gezocht worden, en dat al wat zichtbaar en tastbaar ook in den Christus tijdens zijn verschijning op aarde geweest was, in een onzenlijke, geestelijke realiteit moest worden omgezet. Vooral Paus Innocentius III zag ten slotte de noodzakelijkheid in, om zonder sparen tegen hen op te treden en tot hun finale uitroeiing over te gaan; iets wat dan ook ten slotte aan het Vaticaan gelukt is. Dit bealste pogen nu eischte uiteraard een niets-sparend optreden, en zoo is toen op pauselijke instigatie ten slotte een niets-sparende oorlog tegen de Albigenzen ondernomen, die ten leste de uitroeiing van de geheele secte tot uitkomst had. De inneming alleen van Beziers kostte 20.000 slachtoffers. Het optreden tegen de Albigenzen nam ten slotte een niets ontziend gewelddadig karakter aan. De pauselijke Legaat Arnold gaf aan zijn veldheer zelfs order, om al wat zich verzette, of het Albigenzen waren of niet, onherroepelijk dood te slaan. *'Sla dood al wat zich verzet, riep hij uit, de Heere zal zijn uitverkorenen wel sparen!'*

Evenals bij de Katharen, traden bij de Albigenzen de geestelijke leiders als mannen van hoogen ernst op. Ze ontzegden zich alle levensgenot, om eeniglijk in het geestelijke hun kracht te zoeken, en althans de uitverkoren geestelijke leiders wijdden zich in onverbeterlijken ernst aan hun moeilijke levenszaak. Ze dienden zich aan als de dragers van den Heiligen Geest, die als zodanig een bovenmenselijke, louter geestelijke positie innamen, en de groote massa, die hen aanhang en hen volgde, genoot allerlei verlof en inschikkelijkheid, evenals bij de Katharen. Ten slotte konden ze zich noch in Frankrijk noch in Italië meer staande houden, en zagen zich genoodzaakt, in de Pyreneeën een schuilplaats te zoeken. Ook hier echter konden ze zich niet duurzaam handhaven, en in de 14e eeuw heeft de toen steeds krasser optredende Inquisitie ten slotte aan geheel het bestaan van deze eens zoo invloedrijke secte een einde gemaakt. De Perzisch-Heidensche dwaling, die een oogenblik van de overwinning zeker bleek, was dan ook reeds, eer de Hervorming doordrong, geheel ten onder gebracht. Met te vluchtige kersteeling had men in het Zuiden van Europa, even als bij de Slaven, genoeg genomen. Een oogenblik dreigde deze onvoorzichtigheid het Heidendom terugkeer te veroorloven. Maar Rome tastte door, en zoo is, nog eer de Reformatie de hoofdleiding in handen nam, het Heidensche element, waarvoor de Albigenzen ijverden, teruggestooten en verdwenen. Tweemaal honderdduizend slachtoffers was de prijs, waarvoor ten slotte de redding gekocht werd.

Dr. A. K.

„Laat uw dienstknecht gaan in brede“.

Nu laat Gij, Heere, uwen dienstknecht gaan in brede, naar uw woord, want mijn oogen hebben uwe zaligheid gezien.
Luk. 2:30, 31.

Mozes, de man Gods, spreekt in zijn schoon gebed dat ons in het boek der Psalmen bewaard is gebleven, voor het leven van de kinderen der menschen, zooals dit onder de ordinantie Gods ligt sinds de dagen van den Zondvloed, deze waarheid uit: aangaande de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren, of zo wij zeer sterk zijn, tachtig jaren, en het uiterste van die is moeite en verdriet, want het wordt snel afgesneden, en wij vliegen daarheen.

Op het ten volle doordringen van die zeventig of tachtig jaren moet een Christen hopen, en hij doet het ook. Het is niet natuurlijk maar onnatuurlijk, om naar een vroeger dood te verlangen. In die korte spanne tijds van een menschenleven is eerst de frische jeugd, dan de zonnige middaghooge, eindelijk de grijze ouderdom. En voor elke periode van het menschenleven geldt wat de Prediker van Jeruzalem opmerkt: God heeft ieder ding schoon gemaakt op zijn tijd.

Zoals de natuur ons oog haar schoon doet aanschouwen in de lente als het veelzijdige leven ontkiemt, in den zomer als heel de schepping volle levenswarmte uitstraalt, in den herfst als de rijpe vrucht ons wordt aangeboden, zoo is schoon het aanminnen van de jeugd, het betoon van kracht als de levenszon in haar zenith staat, de wijsheid als de ouderdom en de grijsheid daar is.

Een vroeger dood neemt weg het schoon dat de Heere onze God, in aanbiddelijke wijsheid, heeft ingeschapen in den herfst van het leven, als ook in dat leven die heerlijke tinten het oog kunnen verrukken, neemt weg het schoon van de avondzon die in zeldzame pracht ondergaat en oproept tot aanbidding van de Majesteit des Heeren.

Daarom wij mogen bidden tot onzen Vader die in de hemelen is: o Heere, geef mij de volle maat van het leven. Laat mij in dat rijke menschenleven niet alleen de jeugd en het midden der jaren van U ontvangen. Breng mij ook tot een gezegend ouderdom, opdat ik, als de ouderdom en grijsheid daar is, dezen gelachte verkondigen moge uwen arm, allen nakomelingen Uwen naam.

Dreigt een vroeger dood, dan mogen we met Hiskia klagen: van wege de afwijking mijner dagen, zal ik te poorten des grafes heengaan, *k word beroofd van het overige mijner jaren*. Die klacht van den vromen Hiskia is tekenend, en doet ons ten volle verstaan zijn bede, en in de ure des gevaars maken wij haar tot de onze: neem mij niet weg in het midden mijner jaren!

Voorwaar, de grijsheid is een sierlijke kroon, zij wordt op den weg der gerechtigheid gevonden. Als de amandelboom bloeit in zilveren glans, mag daarvoor God den Heere lof en dank worden toegebracht.

En toch, de band aan deze vergankelijke aarde mag niet te vast zijn, want ons leven is tijdelijk,

de dood wenkt ieder uur, en deze aarde gaat voorbij met al hare begerlijkheden.

Hoeder wij mogen bidden: beroof mij niet van het overige mijner jaren, wij hebben toch altoos te bedenken dat wij onze jaren doorbrengen als een gedachte, dat wij daarheen vliegen, dat het leven snel afgesneden, want het is als een damp, als gras bloeiende in den morgenstond, maar des avonds verandert het en het verdort.

Het is zoo dwaas hier op aarde te leven, en niet tot diep in zijn ziele doordringen te zijn van het tijdelijke en vergankelijke van het aardsche leven. Men denkt dan voortaan geduriglijk te leven en de verderving niet te zien, en de binnenste gedachte is: het huis zal tot in eeuwigheid staan. Maar God zegt in Zijn Woord: deze hun weg is een dwaasheid, want zij willen niet zien dat de dood heerscht, dat niemand zijn broeder van den dood kan verlossen, dat de wijzen en de dwazen tezamen sterven, dat tegen den dood geen geweer is.

Gods kind leeft daarom zoo anders. Hij voelt op deze aarde zich niet thuis en weet zich hier beneden een vreemdeling. Hij zegt met David: ik ben een vreemdeling bij U, een bijwooner gelijk al mijne vaderen. Hij leeft op deze aarde, maar zij is hem een voorloper, tijdelijke woonplaats, en de bede zijns harten is dat de eeuwige God hem een woning zij. Hij gebruikt spijze en drank om staande te blijven in dit leven, maar hij bidt om de gunst des Heeren die meer sterkt dan de uitgesochte spijze, en om het water des levens dat in zijn binnenste wordt een fontein springende tot in het eeuwig leven. En de begeerte zijner ziel gaat uit naar de schatten, die door niet en roest niet verteerd worden, die door dieven niet gestolen worden, maar die voor eeuwig rijk maken bij God in den hemel.

De Christenziel waardeert het leven in den tijd en het leven op aarde als een gave Gods, maar zij voelt toch altoos met de gel